

ΜΕΡΙΚΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ
ΕΥΡΙΣΚΟΜΕΝΑ ΕΙΣ ΤΑ ΑΡΧΕΙΑ ΤΟΥ ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙΟΥ

Έκ τῶν πλουσίων ἐμπορικῶν ἀρχείων, τῶν εύρισκομένων εἰς τὰς ἀποθήκας τῆς Γενικῆς Διευθύνσεως Κρατικῶν Ἀρχείων τοῦ Βουκουρεστίου, ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον διὰ τὴν γνωριμίαν τῆς οἰκονομικῆς, κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς ζωῆς ωρισμένων σημαντικῶν κέντρων τῆς Ἡπείρου, ὡς τοῦ Μετσόβου καὶ τῶν Ἰωαννίνων, παρουσιάζουν τὰ ἀρχεῖα Ἰωάννου Στάμμου.

Τὰ ἐν λόγῳ Ἀρχεῖα περιέχουν περὶ τὰς 6.000 ἐγγράφων ἀναφερομένων εἰς τὴν μακρὰν χρονικὴν περίοδον 1761-1876 καὶ προερχομένων ἐκ τοῦ ἐμπόρου Ἰωάννου Στάμμου, ὅστις κατήγετο ἀπὸ τὸ Μέτσοβον, ἀλλ᾽ εἶχεν ἐγκατασταθῆ εἰς Βουκουρέστιον τὸ 1820 εἰς ἡλικίαν δεκαπέντε μόλις ἔτῶν. Αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ ἔτους αὐτοῦ¹, τὰς ὁποίας τοῦ ἀπηύθυνεν ἀπὸ τὸ Μέτσοβον διάπτηρ του Στέργιος Νίτσου Στάμμου, περιέχουν, ἐκτὸς ἀπὸ τὰς πατρικὰς συμβουλὰς «νὰ φέρνεται καλὰ καὶ μὲ σέβας, νὰ μὴν ἀγαπᾶ τὸν ὄντο, νὰ κυνηγάει τὶς δουλειές», καὶ ωρισμένους συγκεκριμένους σκοποὺς διὰ τοὺς ὁποίους ἐστάλη ἐξ ἄλλου εἰς Βουκουρέστιον: νὰ εἰσπράξῃ τὰ χρέη ἀπὸ δλους τοὺς χρεώστας τοῦ θείου του Δημητρίου Νίτσου Στάμμου, διόποιος ἔμελλε νὰ τοῦ ἐμπιστευθῇ ἀργότερα, ὅταν συσσωρεύσῃ μεγαλυτέραν πεῖραν, καὶ δῆλας τὰς εἰς Βουκουρέστιον ὑποθέσεις των. Ἐπίσης, διάπτηρ τοῦ ἐξήτει νὰ ἀποστείλῃ «δέκα φορτώματα κεσελέδια»², νὰ πωλήσῃ τὸν ταμπάκον πρὸς ἔνδεκα γρόσια τὴν ὁκᾶ, «δόμως τὰ λεπτὰ στὸ χέρι» κ.λ. Καθήκοντα δύσκολα διὰ τὴν ἡλικίαν του, ἐὰν δὲ νεαρὸς δὲν εἶχε εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὴν ὑποστήριξιν τῶν Μετσοβίτῶν ἐμπόρων, οἵ δόποιοι — ὡς μαρτυροῦν τὰ ἐν λόγῳ ντοκουμέντα — ἥσαν τότε πολυάριθμοι εἰς τὸ Βουκουρέστιον καὶ εἰς ἄλλα κέντρα τῆς Μολδοβλαχίας καὶ διατηροῦσαν ἐντονωτάτας ἐμπορικὰς ἀνταλλαγὰς μετά τῆς ἰδιαιτέρας πατρίδος των, τῆς Ἡπείρου, ὡς καὶ γενικῶς εἰς τὰ πλαίσια τῆς νοτιοανατολικῆς εὐρωπαϊκῆς ἀγορᾶς. Οἱ Ἰωάννης Στάμμου ἔτυχεν ὑποστηρίξεως παρὰ τοῦ συμπατριώτου του Κυριάκου Χριστοδούλου, διόποιος, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν πρακτικὴν ἐξάσκησιν εἰς τὸ ἐμπόριον, τοῦ ἐξησφάλισε καὶ τὴν δυνατότητα νὰ μαθητεύσῃ εἰς τὸν φημισμένον διδάσκαλον τοῦ

1. Κρατικὰ Ἀρχεῖα Βουκουρεστίου, Ἀρχεῖα Ἰωάννου Στάμμου, φάκελος 1/269, 270, 272.

2. Κατειργασμένα δέρματα γιὰ σόλες τσαρουχιῶν.

Βουκουρεστίου Νεόφυτον Δούκαν, τὸν καταγόμενον ἀπὸ τὰ Ζαγόρια. Μετὰ τὸ 1830 δὲ Ιωάννης Στάμμου ἀποδύεται διὰ λογαριασμὸν του πλέον εἰς μεγάλας ἐμπορικὰς ἐπιχειρήσεις: ἔξαγει ἀλειμματο-τσερβίσια¹, σιτηρὰ πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν, δέρματα καὶ γοῦνες πρὸς Μέτσοβον καὶ Ιωάννινα. Ἐπεδίδετο ἐπίσης εἰς τὴν ἐνοικίασιν ταχυδρομείων, τελωνείων καὶ ἴδιως ἀγροκτημάτων. Δι’ ὅλων αὐτῶν τῶν μέσων δημιουργεῖ εὐημεροῦσαν οἰκονομικὴν κατάστασιν καὶ καταλαμβάνει ἔξέχουσαν θέσιν εἰς τὴν νεαρὰν ἀστικὴν τάξιν τοῦ Βουκουρεστίου. Κατὰ τὰ ἔτη 1851-1853², δὲ Ιωάννης Στάμμου ἀποτελοῦσε μετὰ τῶν Κωνσταντίνου Τσιοκάνου, Γκ. Α. Μάνου, Μ. Ξάνθου, Λαζάρου Καλεντερόγλου καὶ Μιρόν Βλαστοῦ τὴν ἐπιτροπὴν τοῦ Γενικοῦ Ἑλληνικοῦ Προξενείου εἰς τὰ Ρουμανικὰ Πριγκιπάτα, ἡ ὁποία προσπαθεῖ νὰ συγκεντρώσῃ μὲ ἑράνους (προσφέρει καὶ ὁ ἴδιος σημαντικὰς δωρεὰς) τὰ ἀπαραίτητα ποσὰ διὰ τὴν ἀνέγερσιν κτηρίου πρὸς στέγασιν τοῦ προξενείου. Ἐπὶ τοῦ οἰκοπέδου, ὃπου εὑρίσκετο ἄλλοτε τὸ «Χάνι Παπάζογλου», δωρεὰ τοῦ ἐν λόγῳ ἐμπόρου πρὸς τὸ Πανεπιστήμιον «Οθων» τῶν Ἀθηνῶν, ἀνηγέρθη συντόμως ἡ ἔδρα τοῦ Ἑλληνικοῦ Προξενείου. Τὸ 1856 διὰ βασιλικῶν διαταγμάτων³ ἀπενέμετο εἰς τὸν Ιωάννην Στάμμου ὡς εὐεργέτην, τὸ δίπλωμα τιμῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ ὁ ἀργυροῦς σταυρὸς τῶν ἵπποτῶν τοῦ τάγματος τοῦ «Σωτῆρος» διὰ τὴν παρεχομένην βοήθειαν πρὸς τὸ Πανεπιστήμιον καὶ διὰ ἔξαιρετικὰς ὑπηρεσίας πρὸς ὅφελος τῆς Ἑλλάδος.

Τὰ ἀρχεῖα Ιωάννου Στάμμου δὲν περιέχουν μόνον γραφα διαλαμβάνοντα περὶ τῆς δραστηριότητος αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ περὶ τὰ 300 οἰκογενειακὰ γραφα, προγενέστερα τοῦ ἔτους 1821. Τὰ παλαιὰ αὐτὰ γραφα εἶναι τὸ ἀντικείμενον τῆς παρούσης ἐργασίας. Ταῦτα προέρχονται ἀπὸ τοὺς πάππους καὶ γονεῖς, τὰ περισσότερα δὲ ἔξεδόθησαν εἰς Μέτσοβον καὶ Ιωάννινα. Πρόκειται διὰ ντοκουμέντα ἀφορῶντα εἰς τὴν ἐμπορικὴν δραστηριότητα καὶ τὴν κτηματικὴν περιουσίαν τῶν ἐν λόγῳ οἰκογενειῶν, ἀλλὰ καὶ τὴν κοινοτικὴν ζωὴν τοῦ Μετσόβου καὶ τῶν Ιωαννίνων.

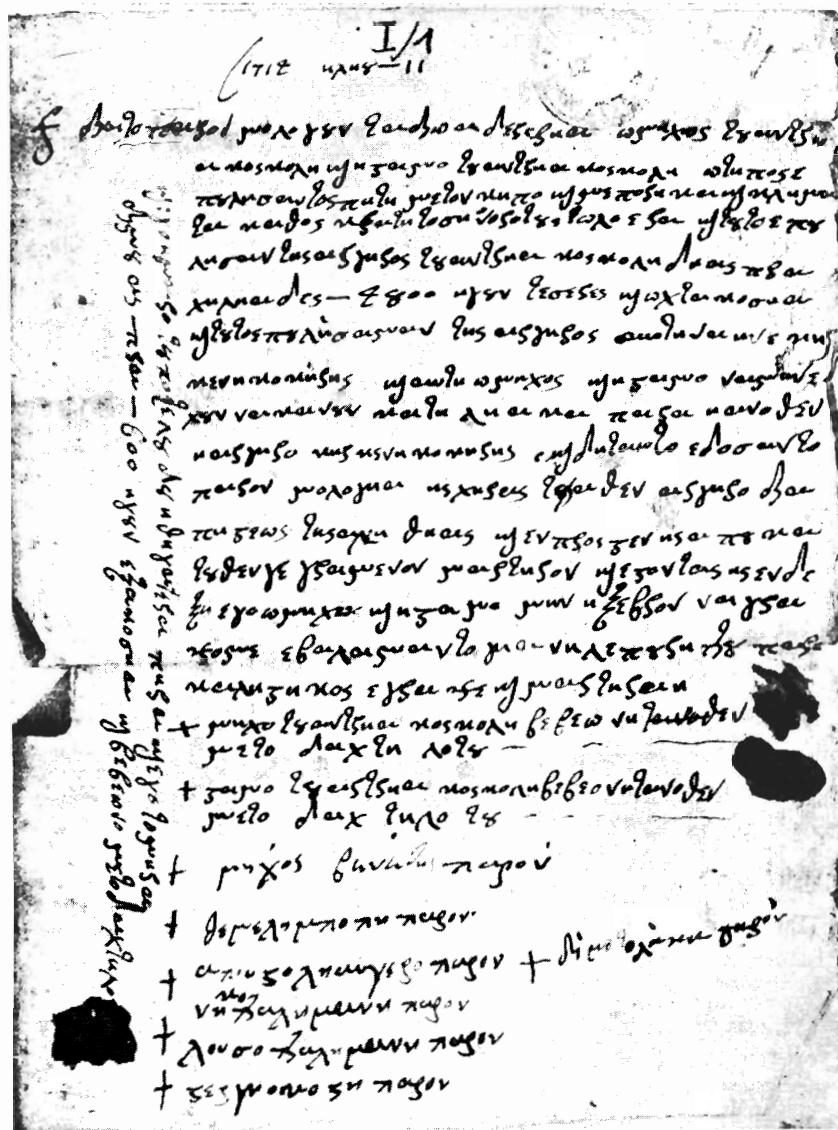
Τὸ ἀρχαιότερον γραφον⁴, τὸ ὁποῖον ἔξεδόθη εἰς Μέτσοβον τὸ 1714, εἶναι μία διμολογία πωλήσεως πρὸς μέλη τῆς οἰκογενείας Κωσκόλη, μὲ ἀντικείμενον οἰκίαν τινὰ μετὰ κήπου καὶ ἀμπελῶνος, εἰς τιμὴν 4.800 ἀσπρων (εἰκ. 1). Τὸ γραφον συνέταξεν ὁ Ιωάννης Λεποντίτζιου, δεδομένου δτὶ οἱ ἐνδια-

1. Ἀλειμματα τεραστίων ποσοτήτων ἐχρησιμοποιοῦντο εἰς τὴν κατασκευὴν κηρίων, ἐνῷ τὰ τσερβίσια (ἐκ μυελού δστῶν καὶ λίπους φλεβῶν καὶ στομάχου) ἀπετέλουν ἐδώδιμον μὲ μεγάλην ζήτησιν εἰς τὴν Τουρκίαν καὶ τὰς παραδουναβίους περιοχάς.

2. Κρατ. Ἀρχ. Βουκουρεστίου, Ἀρχεῖα Ι. Στάμμου, XII/313,353, XIII/7.

3. Ἐ.ἄ., XIII/177, 204, 205.

4. Ἐ.ἄ., I/1.

*Eἰκ. 1. Ἡ δύολογία πωλήσεως οὐκον πρὸς τὴν Ἀργυρόν Αἰδηρέα Κώκολη ἀπὸ τὸν
Μίχον Ἀιδηρέα Κώκολη μετὰ τῆς ἀδελφῆς του Στάμω
(Κρατικὰ Ἀρχεῖα Βουκουρεστίου. Ἀρχεῖον Ἰωάννου Στάμμου I/1)*

φερόμενοι ἦσαν ἀγράμματοι. Ἐξαιρουμένου τοῦ ἐγγράφου τούτου, τὰ ὑπόλοιπα ντοκουμέντα χρονολογοῦνται ἀπὸ τοῦ ἔτους 1761 καὶ ἐντεῦθεν. Ἐκ τῶν ἐγγράφων τούτων πληροφορούμεθα διὰ τὸν Νίτσου Δημήτριον Στάμμου (Πουτζάρην) ἐκ Μετσόβου, παπποῦν τοῦ Ἰωάννου Στάμμου. Τὸν γνωρίζομεν μὲ τὴν ἴδιότητα τοῦ ἀγωγιάτου, μεταφέροντος ἐμπορεύματα ἀπὸ Μετσοβον εἰς Βουκουρέστιον καὶ τὰνάπαλιν¹. Μεταξὺ 1773-1794 ὁ Νίτσου Δημήτριος Στάμμου ἐπεκτείνει τὸ κτῆμα πέριξ τῆς οἰκείας του, τὰ χωράφια καὶ τὰ τσαΐρια εἰς βάρος τῶν γειτόνων του, ἀγοράζει ἀμπέλι εἰς τὸ Βουτουνόσι μὲ 300 ἀσλάνια ἢ 36.000 ἄσπρα καὶ ἕνα μέρος διὰ περιβόλι μὲ 25 ἀσλάνια².

Τὸ 1794 ὁ Νίτσου Δημήτριος Στάμμου συντάσσει τὴν διαθήκην του³ καὶ κληροδοτεῖ τὴν περιουσίαν, κινητὴν καὶ ἀκίνητον, εἰς τοὺς δύο υἱούς του, τὸν Δημήτριον καὶ τὸν Στέργιον, ὑποχρεώνων αὐτοὺς νὰ φροντίζουν τὴν μητέρα των Ἀργύρω, ὃς τὸν θάνατόν της. Εἰς τὰς δύο θυγατέρας του, τὴν Ἀρχόντω καὶ τὴν Στάμω, ἀφήνει μόνον 100 γρόσια, «ἐπειδὴ αὐτές πήρανε τὴν προίκα τους». Τὸ ἐπόμενον ἔτος, οἱ δύο ἀδελφοὶ ἐμοίραζαν μὲ λαχνὸ τὴν κληροδοτηθεῖσαν περιουσίαν: δύο σπίτια, δύο ἀμπέλια, δύο περιβόλια καὶ ἀμάξες, ἀναβάλλοντες τὴν διανομὴν διὰ τὰ χωράφια καὶ τὰ τσαΐρια, ἐπειδὴ δὲν εὑρισκαν τὰ ἀντίστοιχα πατρικὰ πληρεξούσια ἐγγραφα⁴.

Μετὰ τὸ θάνατο τοῦ πατρὸς οἱ δύο ἀδελφοὶ συνεργαζόμενοι διευρύνουν τὸ ἐμπόριον τῶν δερμάτων εἰς τὸ ὄποιον ἐπεδίδοντο ἥδη ἀπὸ τοῦ 1791. Οἱ ἀπολογισμοί των⁵ ἔχουν ὡς ἔξῆς:

Ἐτος	Πίστωσις	Χρέωσις
	γρόσια	γρόσια, ἄσπρα
1791	77.498	54.179
1800	132.279	74.562,75
1801	115.434	35.581
1803	195.064	63.714
1807	245.983	57.040
1812	393.870	67.677

Ἐφερον ἐπίστης κεσελέδια, δέρματα βουβάλου καὶ βοὸς ἀπὸ τὸ Βουκουρέστιον, Σίστωφ, Νικόπολιν, Πλέβναν, Λόβετς καὶ τὰ ἐπώλουν εἰς Μέτσοβον, εἰς τοὺς ἐπαγγελματοβιτέχνας τῶν Ἰωαννίνων καὶ τῆς Ἀρτης, εἰς τοὺς ἐμπόρους τῶν Σερρῶν, εἴτε εἰς τὰς ἐμποροπανηγύρεις τῆς Οὔζουντσιόβας,

1. Ἐ.ἀ., I/30, 32, 40.

2. Ἐ.ἀ., I/5, 24, 28, 37.

3. Ἐ.ἀ., I/43.

4. Ἐ.ἀ., I/48.

5. Ἐ.ἀ., I/70, 76, 92, 127, 168.

τῆς Περλόπης, τοῦ Μαυρονόρους καὶ τοῦ Ζητουνίου. Τὸ 1800 σημειώνουν ὅτι ἐπώλησαν κεσελέδια πρὸς 12,60 γρόσια τὸ τεμάχιον, δέρματα βουβάλου πρὸς 21 γρόσια καὶ δέρματα βοὸς πρὸς 16,60 τὸ τεμάχιον¹. Οἱ ἀδελφοὶ Στάμμου προσπαθοῦν νὰ ἐπεκτείνουν τὸ ἐμπόριόν των συνεταιριζόμενοι μὲ Μετσοβίτας ἐμπόρους, προσωρινῶς ἢ καὶ μονίμως ἐγκατεστημένοι εἰς τὸ ἔξωτερικόν. Συνειργάσθησαν μετὰ τῶν ἔξαδέλφων των Μίχου Ντάσιου καὶ Τριανταφύλλου Κύρκου Ντάσιου ἐκ Βουκουρεστίου, μετὰ τοῦ Ἀναστασίου Εὐσταθίου Μετάξου ἐκ τῆς ἴδιας πόλεως, μετὰ τοῦ Ἰωάννου Κυργούση καὶ Συντροφίας, μετὰ τοῦ Τριανταφύλλου Τσιομάγα, τοῦ εὑρισκομένου εἰς Μόσχαν, ὡς καὶ μετὰ τοῦ Κυριάκου Στάμμου, υἱοῦ τοῦ Δημητρίου Νίτσου Στάμμου, ἐκ Κωνσταντινούπολεως². Τὸ 1806, ὁ Τριαντάφυλλος Τσιομάγας, ὁ δποῖος εὑρίσκετο τότε εἰς Βουκουρέστιον, ὑπέγραφε τὴν ἴδιαν ἡμέραν, διὰ λογαριασμὸν τοῦ Δημητρίου Νίτσου Στάμμου, δόμολογίαν χρέους πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς Στάμμου ἀξίας 12.272 γροσίων καὶ 90 ἄσπρων, καθὼς καὶ τὴν δόμολογίαν «συμφωνητικοῦ», ὅπως νυμφευθῆ τὴν κόρην τοῦ Στεργίου Νίτσου Στάμμου, λαμβάνων προΐκα 5.000 γροσίων³. Κατὰ τὰ ἐπόμενα ἔτη φαίνεται ὅτι οἱ ἀδελφοὶ Στάμμου ἔχρηματοδότουν μερικῶς τὰς συντροφικὰς ὑποθέσεις ἐμπορίου μὲ ἀμερικανικὸν βάμβακα, νήματα Σμύρνης, σαμούρια καὶ γιούφτια, τὰ ὁποῖα ἐμπορεύετο ὁ ἐκ Μόσχας Τριαντάφυλλος Τσιομάγας μαζὶ μὲ τὸν Δημήτριον Ἰωάννην Τζίκαν, ἐπίσης Μετσοβίτην, ἐγκατεστημένον εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἐπιστολὴ τοῦ 1810 ἀπὸ τὴν Μόσχαν διηλεῖ περὶ τῶν Μετσοβίτῶν ἐμπόρων τῆς Μόσχας, οἱ δποῖοι «εἶναι γεμάτοι ἐμπορεύματα καὶ κερδίζουν 80-90%», κατακρίνει δὲ ὅσους δὲν ἐπωφελοῦνται παρομοίου καιροῦ, δστις εἶναι «χρυσός»⁴.

Οἱ ἀδελφοὶ Στάμμου δοκιμάζουν τὸ 1810 καὶ ἐν ἄλλῳ εἶδος ἐμπορικῆς ἐπιχειρήσεως: συνεταιρίζονται μὲ τὸν Ἰταλὸν Νικκόλο Φοσσάλι διὰ νὰ ἀνοίξουν φαρμακοπωλεῖον εἰς τὰ Ἰωάννινα. Ὁ Ἰταλὸς ἐπωμίσθη τὴν ἐργασίαν εἰς τὸ φαρμακοπωλεῖον, τὴν διαχείριστιν τῶν χρημάτων καὶ τὴν τήρησιν τῶν λογαριασμῶν. Τὸ συντροφικὸν συμβόλαιον⁵, τὸ δποῖον ὑπεγράφη διὰ τρία ἔτη προέβλεπεν, ὅπως αἱ δύο πλευραὶ ἐπενδύσουν κεφάλαιον ἐκ 3.000 γροσίων ἑκάστη μὲ ἰσότιμον συμμετοχὴν τόσον εἰς τὰ κέρδη, ὅσον καὶ εἰς τὰς ζημίας. Ὁ Φοσσάλι ἐπρεπε νὰ ζητήσῃ τὴν ἔγκρισιν τῶν ἀδελφῶν Στάμμου προκειμένου νὰ κάμη παραγγελίαν φαρμάκων ὑπερβαίνουσαν τὰ 300 γρόσια. Εἶχε δὲ τὸ δικαίωμα νὰ παίρνη ἀπὸ τὸ ταμεῖον τοῦ φαρμακοπω-

1. Ἑ.ἄ., I/70.

2. Ἑ.ἄ., I/67, 68, 82, 134, 132, 134, 191, 219, 249.

3. Ἑ.ἄ., I/118, 119.

4. Ἑ.ἄ., I/150.

5. Ἑ.ἄ., I/146.

λείου, διὰ προσωπικά του ἔξοδα, 750 γρόσια ἐτησίως, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ 250 ἥσαν διὰ τὸν μόχθον του. Τὸ ὑπόλοιπον ποσὸν ἔπρεπε νὰ καταγράφεται εἰς τὴν χρέωσιν ἄνευ τόκου. Οἱ ἀδελφοὶ Στάμμου διατηροῦσαν τὸ δικαίωμα νὰ παίρνουν ἀπὸ τὸ ταμεῖον 250-300 γρόσια ἐτησίως, ἀλλὰ νὰ χρεώνωνται εἰς τὰ κατάστιχα. Διὰ τὰς οἰκογενειακὰς ἀνάγκας, ἀμφότεραι αἱ πλευραὶ μποροῦσαν νὰ παίρνουν δωρεὰν φάρμακα. Τὸ φαρμακεῖον ἐλειτούργησεν ἐν ὅλῳ ἀπὸ 11ης Μαρτίου 1810 ἕως 23 Μαΐου 1813, ὅπότε ὁ Ἰταλὸς — ὁ ὁποῖος, ὃς φαίνεται, δὲν διεκρίνετο διὰ τὴν τιμιότητά του — μετεκόμισεν εἰς Κέρκυραν, μένων χρεώστης εἰς τοὺς ἀδελφοὺς Στάμμου μὲ τὸ ποσὸν τῶν 3.011,14 γροσίων. Ἡ φιλονικεία μεταξὺ τῶν δύο πλευρῶν διὰ τὴν πληρωμὴν τοῦ χρέους διήρκεσεν καὶ μέχρι τοῦ ἔτους 1822¹. Ἐκ τῆς ἐπιχειρήσεως ταύτης ὑπάρχει ἔγγραφον², λίαν ἐνδιαφέρον διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς φαρμακευτικῆς, καὶ λογιστικὸν κατάστιχον (extrait de compte), περιέχον τὰ παραδιδόμενα ἢ ἀποστελλόμενα φάρμακα ἀπὸ Ἰωάννινα εἰς Μέτσοβον μεταξὺ 1810-1813, διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ οἴκου Στάμμου.

Ἄκρως ἐνδιαφέροντα εἶναι μερικὰ ἔγγραφα³ ἀφορῶντα εἰς τὴν ἰδιότητα τοῦ Στεργίου Νίτου Στάμμου ὡς Ἰλτιζαμτζῆ τοῦ μουκατᾶ τοῦ βοεβοδαλικίου τῆς κοινότητος Μετσόβου⁴. Ἔγγραφον τοῦ 1821, μὲ στοιχεῖα πληρέστερα μᾶς πληροφορεῖ ὅτι ἡ κοινότης τοῦ Μετσόβου, μαζὶ μὲ τοὺς μαχαλάδες (τὰ πέριξ χωρία), Ἀνήλιον, Μαλακάσι, Κουτσούφλιανη καὶ Μηλιά, ἐπώλησεν εἰς τὸν Στ. Ν. Στάμμου, διὰ τὴν περίοδον ἀπὸ 1ης Μαρτίου 1821 ἕως τὴν 1ην Μαρτίου 1822 τὸν μουκατὰν τοῦ βοεβοδαλικίου τῆς κοινότητος ἀντὶ τοῦ ποσοῦ τῶν 2.650 ἀσλανίων, δηλαδὴ γροσίων, παραδίδουσα εἰς αὐτὸν ταυτοχρόνως καὶ τὸ δεφτέρι⁵ τοῦ ἀντιστοίχου ἔτους, «κατὰ τὸ καθολικὸν τὸ ὁποῖον κρατεῖ ἡ ἐκκλησία» (εἰκ. 2). Διὰ τοῦ ἔγγραφου τούτου ὁ Στ. Ν. Στάμμου ἀποκτοῦσε τὸ δικαίωμα τῆς εἰσπράξεως ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῶν ἀκολούθων δοσιμάτων: ἀνὰ 70 παράδες ἐξ ἑκάστου οἰκογενειάρ-

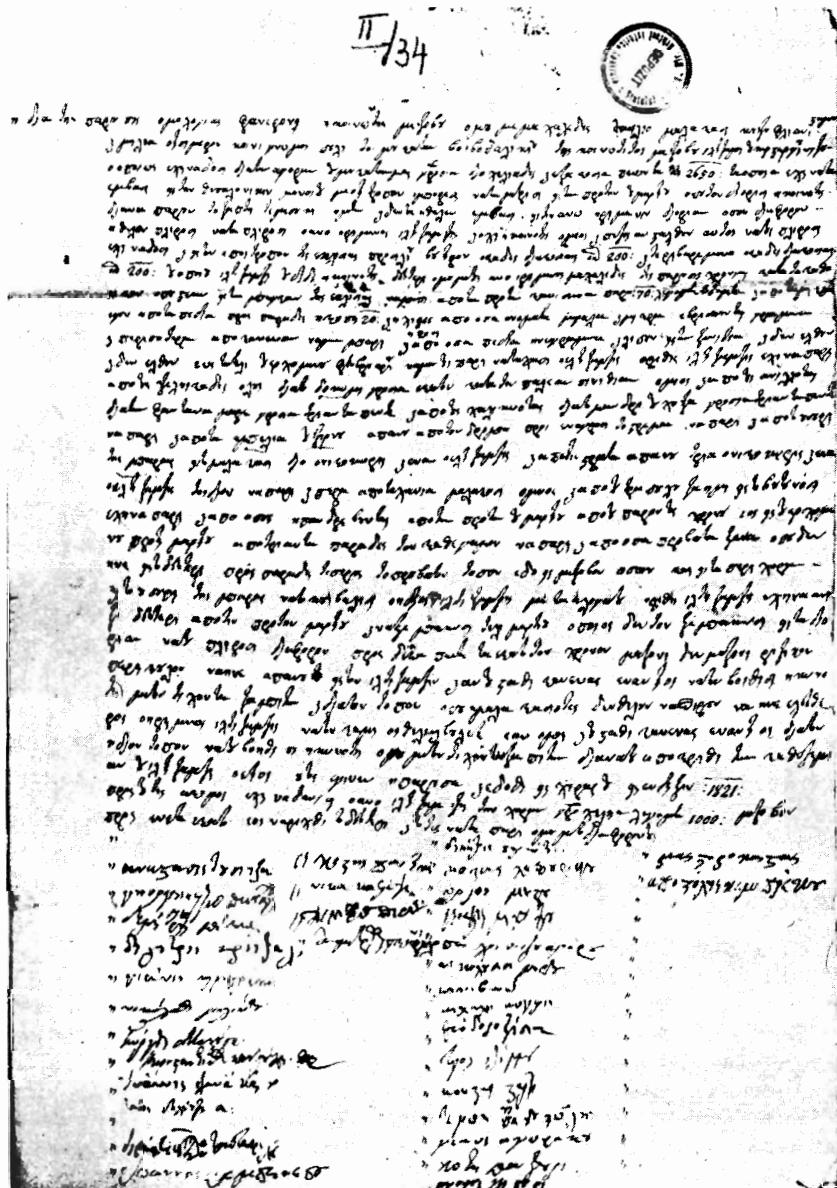
1. Ἔ.ἄ., I/185, 185β, 242, 11/42.

2. Ἔ.ἄ., I/152. Μεταξὺ ἄλλων φαρμάκων καὶ ώρισμένα τὰ ὁποῖα χρησιμοποιοῦνται καὶ στήμερον, ὡς «polvere di China, spirito di melissa, laudano, opio, valleriana silvestra, sitro, estrato d'absinzia, fiori di camomilla», ἀλλὰ καὶ ἄλλα, τὰ ὁποῖα ἐπέρασαν εἰς τὴν ἱστορία, ὡς «cerotto mercuriale, lichiene islandico, castoreo di moscovia, urguento d'altea, gomma mirra, tartaro marziale, lemonate tartarizata, pavosfolli, polvere di rabarbero, tintura d'ambra, tintura alchermes, siropo di cicorea, di viola, acqua di canella spiritosa» διάφορα «rosolio» (di cedra, di canella, di portogalo, di mandole amare), διάφορα «liquor» (di corno, di cerra, annodino), «dolce di melono d'acqua» κ.ἄ.

3. Ἔ.ἄ., I/77, 80, 81α, 83, 164, 175, 257, II/34.

4. Ἰλτιζαμτζῆς εἶναι ἡ τουρκικὴ ὄνομασία τοῦ φοροεισπράκτορος διὰ τὰ κτήματα (μουκατᾶ, Ἰλτισάμ), τὰ ὁποῖα ἐνοικίαζεν κατ' ἔτος ἡ τουρκικὴ ἔξουσία.

5. Κατάστιχον δοσιμάτων.

Eἰκ. 2. Τὸ πωλητήριον τοῦ μουκατᾶ τοῦ βοεβοδαλικίου εἰς τὸν

Στ. Νίτσου Στάμμου ἐκ μέρους τῆς χοιρότητος Μετσόβου

(Κρατικὰ Ἀρχεῖα Βουκουρεστίου. Ἀρχεῖον Ἰωάννου Στάμμου II/34)

χου, ἀνὰ 20 παράδες ἐκ τῶν παιδίων καὶ χηρῶν, «ἐξαιρουμένων τῶν ξενητευμένων νέων», 100 γρόσια ἀπὸ τοὺς τσελιγκάδες, 35 γρόσια ἀπὸ τοὺς Ἀνηλιώτας διὰ τὴν «Φαντάνα Μάρε», 35 γρόσια ἀπὸ τοὺς Χαλυκιώτας διὰ τὸ μανδρὶ τοῦ Χοτζᾶ, ἀνὰ ἓν γρόσιον κατὰ στρέμμα ἀπὸ τὰ ἀμπέλια τοῦ Τζίρνου,¹ $\frac{1}{3}$ ἀπὸ τὸ «οὐδούρι τῆς μπάρας» εἰς τὸ Μαλακάσι, τὸ $\frac{1}{4}$ τοῦ φόρου διόδου πρὸς Μαλακάσι, τὸ $\frac{1}{4}$ τῶν εἰσοδημάτων ἀπὸ τὰ χάνια τοῦ Μαλακάσιου κι ἀπὸ «Τράπουλου Ζαΐμη» τοῦ Βουτονοσίου, τὸ δὲ ὑπόλοιπον $\frac{2}{3}$ καὶ ἀντιστοίχως $\frac{3}{4}$ ἀνῆκεν εἰς τοὺς ἰδιοκτήτας, ἀνὰ 30 παράδες δι’ ἔκαστον γάμον, ἀνὰ 4 παράδες ἀπὸ τὰ ξένα πρόβατα. Ὁ Στάμμου ἀποκτοῦσε καὶ τὸ δικαίωμα νὰ εἰσπράττῃ καὶ τόκον 15⁰/₀ ἀπὸ τοὺς φοροτελεῖς, οἱ δόποιοι δὲν θὰ ἐπλήρωναν τὰ δοσίματα ἔως τὴν 1ην Μαρτίου 1822. Ὁ ἴδιος ἀνελάμβανε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ δίδῃ εἰς τὸν ἐπίτροπον τῆς ἐκκλησίας τοῦ Προστηλίου 200 ὁκάδες βούτυρο καὶ 200 ὁκάδες τυρί. Ὅσον ἀφορᾶ εἰς τὸ μέρος, τὸ δόποιον οἱ Μαλακασιῶται δὲν ἡσαν διατεθειμένοι νὰ τὸ σπείρουν, ὁ Ἰλτιζαμτζῆς εἶχε τὸ ἐλεύθερον νὰ τὸ διαχειρισθῇ ὅπως ἐνόμιζεν. Ἡ κοινότης προσεφέρετο νὰ βοηθήσῃ διὰ τοῦ ζαμπίτου εἰς τὴν εἰσπράξιν τῶν δοσιμάτων. Ὁ Ἰλτιζαμτζῆς, ἀνεξαρτήτως ἐὰν κατώρθωνε ἢ ὅχι νὰ εἰσπράξῃ τοὺς φόρους, ἥτο ὑποχρεωμένος, ὅπως τὴν καθωρισμένην ἡμερομηνίαν καταθέσῃ εἰς τὴν Θεσσαλονίκην τὸ ποσὸν τῶν 2.650 ἀσλανίων καὶ παραχωρήσῃ εἰς τὴν κοινότητα, ἔως ὅτου «ρίζει τὸ δεφτέρι», δάνειον ἀξίας 1.000 γροσίων μὲ τόκον 1⁰/₀.

Φαίνεται ὅτι ὁ Στάμμου ἥτο καὶ τὸ 1802 Ἰλτιζαμτζῆς τοῦ μουκατᾶ, διότι σὲ κάποιο συμβόλαιόν του μὲ τοὺς Ἀποστόλην Παπανικολάου καὶ Θεόδωρον Μέτσιου γίνεται λόγος περὶ προθέσεώς του, ὅπως ἀγοράσῃ τὸ δεφτέρι τῆς κοινότητος καὶ περὶ ὑποχρεώσεως τοῦ τελευταίου, ὅπως εἰσπράξῃ τοὺς «μπακαέδες»². Εἰς μεταξύ των λογαριασμὸν διὰ τὸ «βοεβοδαλίκι» σημειώνεται τὸ ποσὸν τῶν 3.500 γροσίων, μὲ τὴν διευκρίνισιν ὅτι «λόγῳ τοῦ χαρατσιοῦ» δὲν ἐστάθη δυνατόν, ὅπως συγκεντρωθοῦν ὅλα τὰ χρήματα³. Ἐπίσης, τὸ 1813 ἐνεχειρίσθη εἰς τὸν ζαμπίτην Ἀλῆ ἀγᾶ Μπετζίστα λογαριασμὸς τῶν μπακαέδων ἐκ ποσοῦ 2.012, 30 γροσίων, εἰς τὸ δόποιον προσετέθη καὶ ὁ τόκος τῶν 198,25 γροσίων, ποσὸν τὸ δόποιον, ἀφοῦ εἰσεπράττετο, ἔπειτε νὰ παραδοθῇ εἰς τὸν Στέργιον Νίτσου Στάμμου, ἐνῷ ὁ ζαμπίτης θὰ ἐκράτει τὸ ρέσιμόν του τῶν 200 γροσίων⁴. Ὁ Στάμμου συμμετέχει τὸ 1820 μαζὶ μὲ τὸν Γεωργάκην Βαλτινὸν εἰς τὴν ἀγορὰν τῶν χουσμετίων τοῦ Ζητουνίου, εἰσπράτων τόκον 13.125 γροσίων ἐκ τῶν καταβαλλομένων χρημάτων⁴.

1. Καθυστερήσεις πληρωμῶν.

2. Κρατικά Ἀρχεῖα Βουκουρεστίου, Ἀρχεῖα Ἰωάννου Στάμμου, I/77, 81, 83.

3. Ἐ.ἄ., I/175: ρέσιμον (τουρκιστὶ=ρεσμὶ) φόρος, δόσιμο.

4. Ἐ.ἄ., I/257.

Πολλά ἐκ τῶν ἑγγράφων τῆς περιόδου αὐτῆς εἶναι ὁμολογίαι χρηματικῶν χρεῶν, ἵδιως διὰ τὴν διάθεσιν ἐμπορευμάτων, ἀπεικονίζοντα τὴν εὐρεῖαν ἐπέκτασιν τῆς πιστωτικῆς οἰκονομίας. Ἀλλὰ καὶ τὰ χρηματικὰ δάνεια ἡσαν συχνά, δχι τόσον ὑπὸ τὴν μορφὴν τῆς ἀργυραμοιβῆς, δσον ὑπὸ τύπον «εὐεργετημάτων» πρὸς φίλους. Ὁ τόκος διατηρεῖται γενικῶς εἰς τὸ 1% μηνιαίως, ἥ, δπως συμβαίνει μετὰ τὸ 1817, εἰς «πέντε γρόσια τὸ πουγγί»¹. Ὡς προθεσμίαι πληρωμῆς ἐμφανίζονται ἐνίοτε οἱ ἐμποροπανήγυρεις τοῦ Μαυρονόρους, τῆς Περλόπης καὶ τοῦ Ζητουνίου, ἥ ἔօρτὴ τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων, τὰ Χριστούγεννα, ἥ ὅταν «κόβουν τὰ τσαΐρια». Τὰ μεγαλύτερα δάνεια χρημάτων εἶχαν ώς ἑγγύησιν τὴν κινητὴν περιουσίαν (τσαΐρια, περιβόλια) καὶ τὴν κατάσχεσίν της εἰς περίπτωσιν μὴ τηρήσεως τῆς προθεσμίας ἔξιοφλήσεως τοῦ χρέους. Διὰ ἑγγράφου τοῦ 1806² ἐδίδετο ώς ἐνέχυρον διὰ δάνειον 300 γροσίων «τεμάχιον τιμοδόξου μεγέθους ἐνὸς σπειριοῦ σίτου καὶ τὸ τσαΐρι εἰς τὸ Πετουτσέλου». Αἱ διαφοραὶ ἐκ τῆς μὴ ἔξιοφλήσεως τοῦ χρέους ἐρρυθμίζοντο ἐνίοτε ἀπὸ τοὺς κοινοτικοὺς ἐκπροσώπους τῆς πόλεως διὰ τῆς κατασχέσεως τοῦ ἐμπορεύματος τοῦ μπακάλικου καὶ διὰ τῆς οἰκειοποιήσεως τοῦ ἐνυποθήκου ἀκινήτου³. Ἐγγραφον τοῦ 1783⁴ μᾶς πληροφορεῖ διὰ τὴν δημοπρασίαν ἀγροῦ, ἥ ὅποια ἐγένετο εἰς τὴν ἐκκλησίαν διὰ χρηματικὰ χρέη, ἀφοῦ οἱ συγγενεῖς παρητήθησαν τοῦ δικαιώματος προτιμήσεως.

Ἄπὸ τοῦ 1799, παραλλήλως πρὸς ὁμολογίας χρεῶν, συναντῶμεν καὶ καθαυτὸ πόλιτσας ἥ καὶ οἰκονομικὰς ἀκόμη πόλιτσας (polices de complaisance), καθὼς καὶ τὰς συνήθεις συναλλακτικὰς πράξεις, ώς τράβηγμα πόλιτσας, διαμαρτύρησις κ.λ. Μεταξὺ ἐκείνων ποὺ δανείζονται χρήματα συγκαταλέγονται καὶ Τοῦρκοι, ώς ὁ σπαχῆς Ἀχμέτ, ὁ ὅποιος πῆρε ἀπὸ τὸν Στάμμου τὴν μίαν φορὰν 270 γρόσια καὶ τὴν ἄλλην 200 ἀσλάνια, ἀναλαμβάνων τὴν ὑποχρέωσιν, δπως τὰ ἔξιοφλήση τῇ αἰτήσει τοῦ δανειστοῦ μὲ τόκον 1 γρόσιον τοῖς 10, ἥ ὁ Ἐμίν ἐφέντης, νίδις τοῦ Μπεκίρ ἐφέντη, ὁ ὅποιος πῆρε ἀπὸ τὸν Γεώργιον Σιμιτζῆν 1.000 γρόσια διὰ τρεῖς μῆνας, ἀλλὰ τὰ ὅποια μᾶλλον δὲν ἐπέστρεψε ποτέ.

Ἀλλαι ὁμολογίαι ἀφοροῦν εἰς τὰς ἀγορὰς ἀκινήτων ἀγαθῶν τῆς οἰκογενείας Στάμμου: τόπον τριῶν σπιθαμῶν καὶ πλέον πρὸς 25 ἀσλάνια (τὸ 1795), οἰκίαν πρὸς 320 γρόσια (1797), κῆπον πρὸς 270 γρόσια (1802), τρία τσαΐρια εἰς τὸ Βαρθολομαῖον καὶ Περιτοάρε πρὸς 400 ἰσχυρὰ γρόσια ἥ ἀσλάνια (1802), δύο ἀγροὺς εἰς τὸ Μαλακάσι πρὸς 500 γρόσια (1804), «οἱ πωλητὲς

1. Τὸ πουγγί ἥτο ἴδανικὴ τουρκικὴ μονὰς μετρήσεως, ἀξίας 500 γρ.

2. Κρατικὰ Ἀρχεῖα Βουκουρεστίου, Ἀρχεῖα Ι. Στάμμου, I/121.

3. Ἐ.ἀ., I/158, 173, 135.

4. Ἐ.ἀ., I/24.

κανονίζοντας μὲ τὸν ἀγοραστή, Στ. Ν. Στάμμου, νὰ καλλιεργήσουν δυὸς χωράφια μὲ δικό τους σπόρο καὶ ἡ σοδειὰ νὰ μοιραστῇ στὰ τρία», ἐτέρους δύο ἀγροὺς ἐκτάσεως ἔξι στρεμμάτων πρὸς 130 ἀστάνια (1804), τὸ μερίδιον τοῦ μύλου $\frac{1}{2}$ τῆς Κουτσούφλιανης τοῦ Δημητρίου Μίχου Πόπη πρὸς 750 γρόσια (1807)¹ κ.ἄ.

Χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τῶν ἐν λόγῳ ὁμολογιῶν ἀγοραπωλησίας εἶναι: ἡ διατήρησις τοῦ παλαιοῦ δικαιώματος προτιμήσεως διὰ τοὺς συγγενεῖς καὶ γείτονας, καθὼς καὶ ὥρισμένα τοπωνυμικὰ τοῦ γλωσσικοῦ ἴδιωματος τῶν Κουτσοβλάχων, τὰ ὅποια παρεμβάλλονται εἰς τὴν ἑλληνικὴν διατύπωσιν τῶν ὁμολογιῶν. Ἐπὶ παραδείγματι: στὸ «Σκάμνου», κοντὰ στὸ «Σόποτου», στὴν «Βάλεα» (Ντερέντα), στὸ «Περιτοάρε», στὴν «Φαντάνα Μάρε», στὸ «Τράπουλου», στὸ «Πετουτσέλου».

Ἐκ τῶν ἀναφερομένων εἰς τὰ ἔξοδα ἔγγραφων διακρίνομεν ἕνα τοῦ 1784, εἰς τὸ δόποῖον διευκρινίζεται ὅτι διὰ τὴν καλλιέργειαν τεσσάρων στρεμμάτων ἀμπέλου ἔχρησιμοποιήθησαν 11.500 κλήματα καὶ ἔξωδεύθησαν 62.894 ἄσπρα. Ἐπίσης ἔτερον ἔγγραφον περὶ τῶν ἔξοδων τοῦ οἴκου Δημητρίου Ν. Στάμμου δι' ὀλόκληρον τὴν περίοδον τοῦ ἔτους 1818, ἀνερχομένων εἰς 1.631,18 γρόσια, ἢ περὶ ἔξοδων τῶν οἰκων ἀμφοτέρων τῶν ἀδελφῶν, κατὰ τὸ ἔτος 1.819, ποσοῦ 2.405,28 γροσίων².

Τὸ 1813 ὁ Στέργιος Νίτσου Στάμμου διωρίσθη ἀπὸ τὴν κοινότητα Μετσόβου μετὰ τῶν Ἀναστασίου Μιχαὴλ Τουσίτσα καὶ Ἰωάννου Δήμου Κεμπρέκου, ὡς ἐπίτροπος τοῦ σχολείου. Οἱ τρεῖς ἐπίτροποι σπεύδουν νὰ ἀποστείλουν ἐπιστολὰς εἰς Βουκουρέστιον, Ἰάσιον, Σέρρας, Κωνσταντινούπολιν, Βιέννην, Μόσχαν — παντοῦ ὅπου εὑρίσκοντο Μετσοβῖται ἔμποροι — μὲ τὴν ἔκκλησιν, ὅπως βοηθήσουν τὸ σχολεῖον τοῦ Μετσόβου³. Ἐξ ἄλλου τὸ σχολεῖον ἰδρύθη πρὸ πολλοῦ μὲ τὴν βοήθειαν τῶν «πατριδολατρῶν Μετσοβιτῶν», τῶν διεσκορπισμένων εἰς τὰς ἀνωτέρω πόλεις, χάρις εἰς τὰς διαθήκας των καὶ τοὺς ἀντιστοίχους τόκους. Οἱ τρεῖς ἐπίτροποι, ἐν συνεννοήσει πρὸς τοὺς δωρητὰς, ἀνελάμβανον τὴν διαχείρισιν τοῦ τόκου τῶν διαθηκῶν καὶ τῶν προσφερομένων βοηθημάτων, καθὼς καὶ τὴν τήρησιν τῶν λογαριασμῶν τοῦ σχολείου. Εἶχον τὸ δικαιώμα νὰ διορίζουν «δύο-τρεῖς τιμίους καὶ κατηρτισμένους διδασκάλους διὰ τὴν παράδοσιν τῶν μαθημάτων γραμματικῆς, φιλοσοφίας καὶ πάσης ἄλλης ἐπιστήμης». Εἶχον ἐπίσης τὸ δικαίωμα νὰ ἀντικαθιστοῦν τοὺς δημοδιδασκάλους, ἐὰν διεπίστωναν ὅτι οὗτοι ἦσαν «τεμπέληδες καὶ ἀπροετοίμαστοι». Οἱ δημοδιδάσκαλοι προσελαμβάνοντο διὰ ἔγγραφου συμβολαίου καὶ ἡ πληρωμή των ἐγένετο εἰς τὰ

1. Ἐ.ἄ., I/50, 84, 85, 99, 100, 104

2. Ἐ.ἄ., I/25, 216, 241.

3. Ἐ.ἄ., I/184, 184a.

τέλη έκαστου έτους. ¹ Εγγραφον τοῦ 1819 μαρτυρεῖ ότι ό νποδιδάσκαλος Διονύσιος προσέλήφθη μὲ 1.000 ἀσλάνια τὸ έτος. Ή ἀγορὰ τῶν σχολικῶν βιβλίων ἐγένετο ἐκ τοῦ τόκου τῶν διαθηκῶν, διετηρούντο δὲ μετὰ προσοχῆς, ἐνῷ εἰς τὰ τέλη τοῦ σχολικοῦ έτους παρεδίδοντο εἰς τοὺς ἐπιτρόπους. Αἱ δωρεαὶ διὰ τὸ σχολεῖον κατετίθεντο εἰς δημόσιον ταμεῖον πρὸς ἀξιοποίησιν, ἐνῷ διὰ τὴν συντήρησιν τοῦ σχολείου ἐχρησιμοποιοῦντο μόνον οἱ τόκοι.

Ἐγγραφον τοῦ 1816¹ μᾶς ἐνημερώνει ἐπὶ παρομοίας διαθήκης καὶ τῶν ὅρων αὐτῆς. Πρόκειται διὰ τὴν διαθήκην συγγενοῦς τῆς οἰκογενείας Στάμμου, συγκεκριμένως τοῦ Μετσοβίτου Δημητρίου Τριανταφύλλου Γαδέλου, δόστις ἀπεβίωσεν εἰς Μόσχαν. Ο ἐκτελεστής τῆς διαθήκης του, Ἀναστάσιος Π. Ζωσιμᾶς, καθορίζει, συμφώνως πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ Δ. Τ. Γαδέλου, τοὺς ἔξης ὅρους; ἡ δωρεά ἐκ τοῦ ποσοῦ τῶν 50.000 ρουβλίων κατατίθεται αἰώνιώς εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ὀρφανοτροφείου τῆς Μόσχας μὲ ἐτήσιον τόκον 5%. Τὸν τόκον θὰ εἰσπράττῃ ἐκ τοῦ ἰδίου ἴδρυματος ἔξουσιοδοτημένος ἐκπρόσωπος τῶν ἐπιτρόπων τοῦ σχολείου τοῦ Μετσόβου καὶ τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς καὶ θὰ χρησιμοποιήσται διὰ τὴν πληρωμὴν τῶν μισθῶν τῶν διδασκάλων τοῦ σχολείου τοῦ Μετσόβου, καθὼς καὶ διὰ τὴν ἀγορὰν βιβλίων διὰ τοὺς ἀπόρους μαθητάς. Εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν περισσεύουν χρήματα ἐκ τοῦ ἐτησίου τόκου τῶν 2.500 ρουβλίων, θὰ χορηγηθοῦν ὑποτροφίαι εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ ἐπιμελεῖς μαθητάς, κατὰ προτίμησιν εἰς ἑκείνους οἱ ὄποιοι συγγενεύονταν μὲ τὸν ἀποβιώσαντα.

Διὰ ἵδιαιτέρου ἐγγράφου² ἐντέλλεται ἡ κατάθεσις εἰς τὸ αὐτὸ ταμεῖον καὶ μὲ τὸν αὐτὸν τόκον τοῦ ποσοῦ τῶν 25.000 ρουβλίων. Ο τόκος προωρίζετο μερικῶς (150 ρουβλία) διὰ τὰς ἐκκλησίας τοῦ Μετσόβου Ἀγίας Παρασκευῆς, Ἀγίου Δημητρίου καὶ Ἀγίου Χαρολάμπους, ἐνῷ τὸ ὑπόλοιπον ποσὸν τῶν 1.100 ρουβλίων θὰ διενέμετο διὰ τὴν προικοδότησιν τῶν ἀπόρων, ἀλλὰ «καλῆς διαγωγῆς» κορασίδων, δπως καὶ διὰ τὴν οἰκονομικὴν ἐνίσχυσιν τῶν πτωχῶν οἰκογενειῶν, κατὰ προτίμησιν συγγενικῶν πρὸς τὸν εὐεργέτην.

Λαμβάνοντες ὑπ' ὅψιν τὰς ἀπωλείας τὰς ὄποιας ὑπέστησαν τὰ ἀρχεῖα, ὅχι μόνον εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλας τὰς χώρας τῆς νοτιοανατολικῆς Εὐρώπης λόγῳ τῆς τρικυμιάδους ιστορίας των, ἐθεωρήσαμε σκόπιμον, δπως ἀναφέρωμεν τὰ ἀνωτέρω ἔγγραφα, τὰ ὄποια φωτίζουν μὲ τὸν τρόπον των τὴν ιστορίαν τῆς Ἡπείρου.

DUMITRU LIMONA

1. ¹Ε.ἀ., I/197, 197α.

2. ²Ε.ἀ., I/197β.

RÉSUMÉ

Dumitru Limona, Quelques documents grecs provenant des Archives de Bucarest.

À la Direction générale des Archives d'Etat de Bucarest se trouvent quelques 6.000 documents, tirés des Archives du commerçant Jean Stammos, originaire de Metsovo et habitant de Bucarest.

Les documents cités dont la majorité traitent de l'activité commerciale de Jean Stammos, se rapportent aux années 1761-1876. D'ailleurs, ils existent quelques 300 documents antérieurs à l'année 1821, qui proviennent aussi de la famille Stammos, et dont la majorité furent écrits à Metsovo et à Jannina.

L'objet de la présente étude est le contenu de ces derniers documents, qui ont une importance capitale vu le matériel qu'ils fournissent sur l'activité commerciale et sur les possessions de la famille Stammos, mais nous y trouvons aussi des renseignements considérables sur la vie communautaire de Metsovo et de Jannina.